

Despre Mercosur

Istoric

Piața Comună a Sudului (MERCOSUR în spaniolă, MERCOSUL în portugheză, Ñemby Ñemuha în guarani, a doua limbă oficială în Paraguay) este o organizație internațională din America de Sud, având ca logo constelația Crucea Sudului și drept motto: „Nuestro Norde es el Sud” („Nordul nostru este Sudul”).

Originea organizației se află în Programul de Integrare și Cooperare Economică (PICE) Argentina-Brazilia din 1985 și semnarea de către cele 2 state a Actului de la Buenos Aires în 1990, prin care își asumau stabilirea unei piețe comune până în 1994. Pornind de la această relație bilaterală, MERCOSUR a fost fondată la 26 martie 1991, prin semnarea de către 4 state (Brazilia, Argentina, Uruguay și Paraguay) a Tratatului de la Asunción (Paraguay) – un acord pentru libera circulație a bunurilor, serviciilor și factorilor de producție, consolidat în 1994 prin Protocolul de la Ouro Preto (Brazilia). În 2006 Venezuela a semnat protocolul de aderare la MERCOSUR devenind membru cu drepturi depline în 2012, dar a fost suspendată, în august 2017, din cauza derapajelor politice și încălcarea Protocolului asupra Angajamentului Democratic de la Ushuaia (1998). Bolivia a semnat protocolul de aderare în 2015 și se află în proces de aderare. Statut de asociat au 7 state: Bolivia, Chile, Columbia, Ecuador, Guyana, Peru, Suriname (sunt statele membre ale Asociației Latino-americane de Integrare – ALADI, cu care Mercosur a încheiat tratate comerciale de liber schimb). Condiția preliminară pentru aderarea la Mercosur este statutul de membru ALADI. Statut de observator au 2 state: Noua Zeelandă și Mexic.

Brazilia domină economic și politic Mercosur: are o suprafață de două ori mai mare decât a celorlalți 3 parteneri, o populație de aproximativ 80% din totalul blocului și contribuie cu aproximativ 70% la PIB-ul cumulat al organizației. Motorul Mercosur, dar și sursa de rivalități, este relația bilaterală Argentina-Brazilia. Crizele financiare prin care au trecut cele 2 state (Brazilia în 1999 și Argentina în 2001) au dus la scăderi

drastice la nivelul schimburilor comerciale ale întregului bloc. Brazilia a lansat în 2004 un alt proiect de integrare regională, UNASUR (Uniunea Națiunilor Sud-Americane, cu 12 state), o organizație independentă de blocul economic Mercosur, cu accent pe cooperarea politică și integrarea infrastructurii statelor sud-americe.

Impactul Mercosur asupra comerțului intracomunitar a fost considerabil, înregistrând o creștere de la 4,1 mld. \$ în 1991 la 16,9 mld. \$ în 1996, respectiv la 41 mld. \$ în 2010. În 2020 PIB-ul cumulat al celor 4 membri fondatori însuma 1,9 trilioane \$, clasând Mercosur printre cele mai mari blocuri economice. În termeni comparativi, PIB-ul cumulat ale celor 4 state membre în Alianța Pacificului (Mexic, Chile, Columbia, Peru) a fost de 1,8 trilioane \$. În 2020, pe fondul pandemiei Covid-19, economia Braziliei s-a contractat cu 4%, iar cea a Argentinei cu 10%. Cele 2 țări au convenit, în octombrie 2021, asupra reducerii cu 10% a tarifelor în interiorul blocului Mercosur pentru a impulsiona relansarea economică a statelor membre. În privința schimburilor economice în afara blocului Mercosur, realizările sunt modeste: acorduri încheiate cu India, Egipt, Israel, Palestina, acorduri în curs de negociere cu Canada și Coreea de Sud, nici un acord cu USA, iar acordul cu UE încheiat în 2019, după 2 decenii de negocieri, întâmpină în prezent opoziția unor state membre UE. O sursă de tensiune în interiorul grupului este relația cu China: Brazilia ar accepta un tratat de comerț cu China, Argentina se opune vehement, iar Uruguay intenționează încheierea unui acord bilateral cu China, fiind și singura țară din Mercosur care participa la Belt and Road Initiative.

Istoricul Mercosur poate fi rezumat astfel:

- 1995 - 1998: „regionalism deschis”, perioadă de apogeu, cu creștere substanțială în comerțul intra comunitar (de la 9% în 1990 la 25% în 1998).
- 1998-2002: perioadă marcată de crize financiare (Argentina 2001), devalorizări de monedă (Brazilia, 1999) și multiple diferende comerciale.

- 2003 - 2015: „un regionalism post-liberal”, perioadă marcată de tendințe protecționiste și naționalism economic, recesiune economică în Brazilia și Argentina; agenda politică Mercosur primează în detrimentul celei economice.
- 2016 -2019: relansarea convergenței liberale, ușoară creștere economică în Brazilia (2017), dar reîntoarcere la recesiune în Argentina (2018). Perioadă de deschidere spre parteneri externi, sunt inițiate negocieri cu Canada și Coreea de Sud, este încheiat un acord de principiu cu UE.

Structură

Protocolul de la Ouro Preto (1994) formulează structura instituțională a Mercosur astfel: Consiliul Pieței Comune, Grupul Pieței Comune și Comisia de Comerț a Mercosur (3 organe decizionale), Comisia Parlamentară Reunită, Secretariatul Mercosur (cu rol tehnico-administrativ) și Forul Consultativ Economico - Social (o platformă pentru sindicate și corporațiile private).

Deciziile în Mercosur se iau la nivelul a trei instituții:

- Consiliul Pieței Comune este forul primar de decizie al Mercosur, format din miniștrii economiei și miniștrii de externe ai țărilor membre. Este responsabil cu conducerea procesului de integrare și luarea deciziilor necesare pentru garantarea îndeplinirii obiectivelor Mercosur, conform tratatelor. Consiliul se întrunește ori de câte ori este necesar, deciziile se iau prin consens, iar cel puțin o dată pe semestru la întrunirile Consiliului participă și președinții statelor membre. Președinția este asigurată de președinții statelor, în sistem rotativ, pe o perioadă de 6 luni, în ordinea alfabetică: se numește „Presidentia Pro-Tempore”, iar președintele Consiliului este și președintele organizației Mercosur. Deciziile Consiliului sunt obligatorii pentru statele membre;
- Grupul Pieței Comune este organul executiv care implementează politicile blocului. Este format din 5 reprezentanți ai fiecărui stat membru, trei dintre aceștia fiind obligatoriu reprezentanți ai ministerului economiei, ai ministerului de externe și ai

Băncii Centrale. Grupul se întrunește cel puțin odată la trei luni, iar rezoluțiile sale sunt obligatorii pentru statele membre.

- Comisia de Comerț a Mercosur asigură asistența Grupului Pieței Comune și este responsabilă cu administrarea instrumentelor de politică comercială comună, cu comerțul intracomunitar și cel cu țările terțe. Este format din 4 membri titulari și 4 membri supleanți din fiecare stat membru, sub coordonarea ministerului de externe și se întrunește cel puțin o dată pe lună. Directivele Comisiei sunt obligatorii pentru statele membre.

PARLASUR (Parlamentul Mercosur) este un organ unicameral și reprezentativ al cetățenilor din statele membre, care a înlocuit în 2005 Comisia Parlamentară Reunită stipulată în Tratatul de la Asuncion (1991). Inițial alcătuit din 18 parlamentari din fiecare stat membru, din 2009 numărul de parlamentari a fost reglementat în acord cu criteriul demografic: Brazilia 75, Argentina 43, Paraguay 18, Uruguay 18, Venezuela 33. S-a stabilit, de asemenea, ca până în 2020 toate statele să organizeze alegeri directe pentru Parlasur. În prezent, doar Paraguay (din 2007) și Argentina (din 2015) organizează alegeri directe, iar Brazilia și Uruguay alegeri indirecte. Parlasur se întrunește în 10 sesiuni plenare pe an și dispune de 10 comisii permanente pe diverse teme. Parlamentul are rol consultativ pentru statele membre: emite acte cu caracter recomandativ, informativ, declarații, avize consultative și elaborează proiecte de norme - a căror decizie aparține Consiliului Pieței Comune. Mercosur nu are legislație comună, din acest motiv apar multiple controverse comerciale.

Ulterior Protocolului de la Ouro Preto (1994) au fost create diverse instituții și agenții precum: Tribunalul Permanent de Revizuire al Mercosur (prin Protocolul de la Olivos, din 2002, în vigoare din 2004 - pentru soluționarea controverselor, este format din 4 arbitri permanenți din fiecare stat membru și un al cincilea ales în unanimitate), Tribunalul pe probleme administrative și de muncă, Fondul pentru Convergență Structurală (2005), Institutul Social al Mercosur (2006), Institutul pentru Politici Publice privind Drepturile Omului (2009), Înaltul Reprezentant General al Mercosur (2010), Unitatea de Asistență pentru Participarea Socială (2010), Subcomisia pentru delictive informatice etc.

Deși a fost puternic influențată de modelul instituțional al UE, Mercosur rămâne o organizație puternic interguvernamentală: deciziile necesită consensul statelor membre, iar cele mai importante se iau în cadrul summiturilor prezidențiale, termenul de „interprezidențialism” caracterizând adesea procesul decizional. Instituțiile cu caracter supranațional, Parlasur (2005) și Tribunalul Permanent de Revizuire (2002), au impact ne semnificativ asupra sistemului, iar atribuții lor sunt restrânse.

Obiective

Mercosur se autocaracterizează drept „un proces de integrare regională deschis și dinamic”, al cărui obiectiv principal este de a promova un spațiu comun care să genereze oportunități de afaceri și de investiții prin integrarea competitivă a economiilor naționale în piața internațională. Obiectivul a fost îndeplinit prin: reducerea tarifelor între țările membre, crearea pieței comune și a uniunii vamale, iar Uniunea Europeană a fost un model pe care Mercosur a încercat să-l copieze în emisfera sudică.

Obiectivului inițial al Mercosur, formulat în tratatul constitutiv din 1991, acela de a crea o piață comună (pentru bunuri, servicii și mijloace de producție), i s-a adăugat ulterior dimensiunea politică a integrării. În 1998 s-a înființat un forum politic cu scopul de a stabili poziții comune și rezolvarea chestiunilor regionale, iar prin semnarea Protocolului de la Ushuaia (1998), statele membre își luau angajamentul de a respecta principiile democrației. Pentru state care au trecut prin regimuri militare puternice și longevive, clauza respectării principiilor democratice a contribuit la consolidarea democrației în statele membre. Încălcarea Protocolului de la Ushuaia a determinat suspendarea statului Paraguay (2012 - 2013) și a Venezuelei în 2017. Mecanismul politic a fost extins în 2005, prin crearea unui parlament comun, Parlasur, care s-a întrunit pentru prima oară în 2007 și care servește drept comitet consultativ pentru statele membre.

Prin integrarea economică și politică, Mercosur a reușit să creeze un spațiu comun în care rezidenții celor 4 state membre pot locui și lucra oriunde în interiorul blocului (din

2002), pot călători în baza cărții de identitate naționale în interiorul blocului, iar sigla Mercosur este înscrisă pe pașapoartele cetățenilor și pe plăcuțele de înmatriculare ale vehiculelor. Au fost adoptate politici comune în domeniile: social, educație și cercetare, schimburi culturale, protecția mediului, securitate informatică. Mercosur nu are însă o legislație comună, nu a reușit introducerea unei monede unice, iar armonizarea politicilor economice este un proces cu multiple discrepante: tarife vamale sunt încă practicate asupra unor bunuri/servicii în interiorul blocului (și sunt reintroduse sau ridicate în special în situațiile de criză economică/financiară în detrimentul unei solidarități de grup), iar pentru statele din afara blocului tarifele agreate de Mercosur nu sunt întotdeauna respectate de toate statele membre.

Mercosur a fost creată pentru a cimeta relațiile între 2 state anterior rivale: Argentina și Brazilia, state care împreună reprezintă 95% din populația blocului și 90% din PIB-ul acestuia. Unii criticii definesc drept obiectiv principal al Mercosur crearea unui „scut comercial” care să protejeze economia celor 2 state în fața competiției globale și nicidecum să o deschidă spre comerțul global.

Finanțare

Mercosur e finanțată prin contribuția statelor membre, Brazilia furnizând aproximativ 70% din fonduri. În 2005 a fost creat un mecanism financiar pentru reducerea asimetriilor regionale: Fondul de Convergență Structurală al Mercosur (FOCEM), devenit operațional în 2006 și care finanțează proiecte de promovare a competitivității și coeziunii sociale, asistență pentru consolidarea instituțiilor și a procesului de integrare. FOCEM a fost proiectat să dureze 10 ani, dar în 2015 a fost prelungit până în 2025. Valoarea anuală a acestui fond a fost inițial de 100 mil \$ anual, iar în perioada 2012 – 2015, prin includerea Venezuelei, valoare fondului a fost de 127 mil. \$ anual. Principalii furnizori de fonduri sunt Brazilia și Argentina, dar principalii beneficiari sunt Paraguay (40-45% anual) și Uruguay (30-32% anual).

În 2021, la aniversarea a 15 ani de funcționare FOCEM, bilanțul arată inițierea unui număr de 53 de proiecte în domenii precum: infrastructura energetică, rețele de apă potabilă, canalizare, rețele de drumuri și căi ferate, reconstrucție infrastructură școlară și laboratoare științifice. Valoare totală a fondurilor a fost de 1,54 mld. \$, cu o pondere de 90% în proiecte de infrastructură, 5% în proiecte de promovare a competitivității, 3,8% în proiecte de promovare a coeziunii sociale și sub 1% pentru consolidarea instituțională. În domeniul energetic, 3 mari proiecte de interconexiune energetică însumează alocarea de fonduri de 410 mil \$ în 15 ani: interconexiunea energetică Uruguay - Brazilia, Brazilia - Paraguay (Itapu - Villa Hayes) și Argentina - Uruguay (ET Ibera - ET Paso de los Libres). Alte proiecte de amploare, realizate în cei 15 ani de funcționare FOCEM, sunt cele de reconstrucție a infrastructurii rutiere pe 790 km și cele de reparație de căi ferate în valoare de 133,6 mil \$, respectiv 450 km de cale ferată care asigură conexiunea Uruguay - Brazilia - Argentina.

Referințe

Behar, J. (2000), *Cooperation and Competition in a Common Market. Studies on the Formation of MERCOSUR*. Springer-Verlag Berlin Heidelberg, New York.

Carranza, G.G. (2017, Ian-Iun), Íter constitutivo y desafíos del parlamento del mercosur. Especial alusión al caso argentino. În *Cuestiones Constitucionales*, Universidad Nacional Autonoma de México, 36, 51-77. Disponibil la [Íter constitutivo y desafíos del parlamento del mercosur. Especial alusión al caso argentino - ScienceDirect](#).

Comisia Europeană (update 2020, Mai 20), *Relații Comerciale UE -MERCOSUR 2019*. Disponibil la [EU-Mercosur Trade Agreement - Trade - European Commission \(europa.eu\)](#).

Comisia Europeană (update 2021, Aprilie 26), *Istoricul negocierilor EU-MERCOSUR*. Disponibil la [Mercosur - Trade - European Commission \(europa.eu\)](#).

Council on Foreign Relations (2021, Dec. 17), *Mercosur: South America's Fractious Trade Bloc*. Disponibil la [Mercosur: South America's Fractious Trade Bloc | Council on Foreign Relations \(cfr.org\)](#).

Cremers, K., Laurans, Y, & Voituriez T. (2021), *The Future of EU Free Trade Agreements: European dialogue in light of the EUMercosur Association Agreement*, IDDRI, Study No. 2. Paris. Disponibil la [The Future of EU Free Trade Agreements: European dialogue in light of the EU-Mercosur Association Agreement | IDDRI](#).

Gardini, G.L. (2010), *The Origins of MERCOSUR. Democracy and Regionalization in South America*. Palgrave Macmillan, New York.

Meissner, K.L. (2017), MERCOSUR. The Ups and downs of Regional Integration in South America, în volumul *Regional Integration in the Global South. External Influence on Economic Cooperation*. În Sebastian Krapohl (Ed.), *ASEAN, MERCOSUR and SADC* (pp. 147 – 178). Palgrave Macmillan, ebook.

Mercosur (2015, Dec.), *MERCOSUR: Estructura y Agendas*, Montevideo. Disponibil la [Folleto MERCOSUR Académico - MERCOSUR](#).

Mercosur (2021, Mai), *FOCEM „15 anos construyendo integracion”*. Disponibil la [FOCEM "15 años construyendo integración" - MERCOSUR](#).

Mercosur (2021, Martie 26), *Edition Conmemorativa MERCOSUR 30 anos 1991 – 2021*. Disponibil la [MERCOSUR 30 AÑOS \(1991 - 2021\) - EDICIÓN CONMEMORATIVA - MERCOSUR](#).

Mukhametdinov, M. (2019), *MERCOSUR and the European Union. Variation and Limits of Regional Integration*. Palgrave Macmillan, ebook.

Organization of American States (2021), *Tratatul fondator MERCOSUR: Asuncion, 1991 (versiunea în limba engleză)*. Disponibil la [SICE: Trade Agreements: Treaty of Asuncion \(oas.org\)](#).

Revision #1

Created 13 December 2023 08:52:18 by Christian Nasulea

Updated 19 January 2024 10:15:18 by Christian Nasulea